

Ocsovszky László

FÉLÚTON

*A legszebb tavaszokat vittük
az áldozati helyre,
a legősibb vetéseinket szántottuk
egy barázdába,
ahol varjak szemezgették rendre
a kifakult, csontszínű hó alól.*

1.

A csoport az óvóhelyen kapott elhelyezést, a Tiszapályaudvar közelében, avval a különös feladattal, hogy ők őrizzék a már megrakott szerelvényt. Látszólag semmiben nem különbözött a szokásostól. A vagonok egy részében címzett, fehér zsákok tömörültek. Minden eshetőségre számítva, gondosan, alapos munkával összevarrott zsákok. Duzzadt, szürke, fehér zsákok. A szerelvény nagyobbik részében szétszerelt gépek, berendezések kaptak helyet.

A csoport semmit nem tudott még erről. Húszan voltak. Késő délután értek az óvóhelyre.

- Megérkeztünk - mondta a tizedes. - Pakoljanak le, a többit majd reggel!

Az óvóhely szürke falain, némán imbolyogtak a sötét árnyékok. Három helyiségből állt a körlet. A legkisebbet a felszerelésnek hagyták. A másik kettőben nyirkos, dohos szalma.

Egy ideig csendben üldögéltek a kiválasztott helyeken.

- Itt alszunk. - mondta az egyik.

- Jó kis hely.

- Vécé nincs?

- Az ám hol a vécé? Mert ugye, az ember nem tarthatja magában.

- Tizedes úr, a vécé merre van?

- Mindenütt - mutatott kifelé.

- De kint sötét van.

Mindenütt vécé és mindenütt sötét. Egy ideig röhécseltek, aztán újra csend lett. Túri nem tudott velük nevetni. Még mosolyogni sem. "Mi van ezen röhögni való? Semmi. Az égvilágon semmi."

Ült a sarokban, felhúzott térdekkkel. Két kezét átkulcsolta a lábain, és a fejét a térdére hajtotta. Néha fölnézett.

A gyöngye akkumlátoros világítás ellenére is hatalmassá nőttek a kuporgó árnyékok.

- Hallod? - kérdezte

Lombos éppen csak a fejét fordította felé. Ugyanúgy ült, mint Túri.

- Mit?

- Semmit nem hallasz?

- Semmit.

Visszahajtotta fejét, és úgy kérdezte.

- Van egy cigarettád?

- Van. Kell?

- Ühüm.

Lombos adott egy cigarettát neki. Mind a ketten rágyújtottak.

- Kioltani! Azonnal kioltani! Felgyulladunk - kiáltott a tizedes.

Elnyomták a bakancs sarkán. A csikket zsebre tették. Néhányan eszegették a délutáni maradékból

- Hallod? - kérdezte Túri.
- Nem. Semmit nem hallok. Mi a fenét kéne hallani?
- Ágyúznak.
- Ágyúznak! Mi ebben a furcsa?
- Hát éppen nem furcsa...
- Ja, igen - mondta Lombos.
- Érted?
- Mennyi lehet?
- Nem tudom.
- Nincs messze.
- Nincs. Az biztos, hogy nincs messze.

Ezen elgondolkoztak egy darabig. Miért volt fontos, hogy nincs messze? A dörgés elég jól hallatszott, az biztos, hogy nem volt messze. Fontos ez a háborúban? Miért ne lenne fontos? Van, amikor fontos. Most az. Nincs messze, és ez nagyon fontos.

- Harminc kilométernél nincs messzebb.
- Nincs. Harmincnál nem lehet több.
- Kint jobban hallatszik.
- Kimegyek.

A tizedes megkérdezte, hová megy, aztán röhögött, amikor Túri mutatta, mit akar csinálni. Még utána kiáltott:

- Aztán vigyázzon, el ne durrantsák a hegyit!

Hatalmasat szippantott a hűvös, nyirkos levegőből. Elvégezte a dolgát, fülelt egy kicsit, aztán bólogatva visszament. Fejét le kellett hajtani, hogy az alacsony beton bejáratba be ne üsse.

2.

Átlépett az alvók fölött. Halotta, hogy a másik helyiségben még javában beszélgetnek. Visszafojtott, suttogó szavak jutottak hozzá. Figyelt.

- Láttad a tankokat? - kérdezte egy hang.

- Meddig tarthat az egész szerinted?
- Nem vészes. A Duna-Tisza között túl nem jutnak.
- Debrecen felé is betörték.
- Itt majd megállnak.
- Hiszed, hogy megállnak?
- Fene bánja, csak vége legyen. Ennél rosszabb úgyse

lesz.

Túri bement hozzájuk. Leült az ajtó közelében, hátát nekítámasztotta a betonfalnak. A beszélgetők fölnéztek, aztán folytatták.

- Azt szeretném tudni, hogy mi a fenét akarnak velünk az állomáson! - mondta egy fekete képű legény.

Mindnyájan ránéztek. Már ők is gondoltak erre, amikor elindultak. "Visznek valahová. Reggel be a vagonba, aztán gyerünk."

Túri felé fordultak.

- Te tudod?

- Nem.

- A tizedestől kéne megkérdezni!

- Már kérdeztem - mondta Túri. - Majd reggel, azt mondta.

- Nem hiszem, hogy messze mennénk.

- Ki tudja? Talán nem is megyünk sehová.

- Az volna a legjobb.

- Rágyújtasz? - kínálta a fekete képű legény Túrit.

Fújták a füstöt, és hallgattak. A szalma dohos párolgása lassan bemelegítette a helyiséget.

- Hová való vagy? - kérdezte a fekete képű legény Túrit.

- Szegedi.

- Én meg dorozsmai.

- Akkor szomszédok vagyunk, pajtás!

- Azok akkor.
- Hogy hívnak?
- Seres. Seres Lajos.
- Én meg Túri József.
- Hány éves vagy?
- Huszonhét.
- Még nem vittek el?
- Zenész vagyok... cigány.
- No, az egyik se látszik rajtad. Hanem, ezután a vonó helyett a puskával muzsikálsz.
- Nem én.
- Miért nem?
- Azon nem tudok játszani.
- Akkor mér' nem hoztad a szárazfát? - mondta valaki.
- Énekelni csak tudsz? - szóltak többen.
- Hát, éppen tudok.
Egy villanás alatt megváltozott a hangulat. Közelebb húzódtak a fekete képű legényhez. Az vonakodott egy darabig.
- Danolj valamit!
- Nem lehet most.
- Kéreted magad?
- Most nem lehet.
- Kóstold meg! - nyújtottak felé egy üveget. - Ettől menni fog.
Seres rántott egyet a vállán.
- Mér' ne.
- Add tovább!
- Hé, nekem nem marad!
- Majd iszol otthon!
- A fene a gyomrotokba - zúgolódott az üveg gazdája.

- Hanem aztán, Lajos, kezdjél neki!
- Melyiket?
- Ne hülyéskedj!
- Nem én, de...
- Nem az ördögöt a...

Lajos rázendített. Bánatos, lassú éneket sírt. Cigány, aki búcsúzik a babájától. Az ének belekapaszkodott a szívekbe.

3.

Halkan duruzsolva szivárgott át az ének.

A tizedes tátott szájjal aludt. Gyűrött bőre fittyedten lógott szeme alatt. Néha megrándult a teste.

Túri leheveredett a szalmára, köpenyéből vánkost formált feje alá, és nézte a szürke, semmitmondó falakat. Körülötte mozdulatlan testek.

- Menjen a fenébe!
- Főhadnagy úrnak alázatosan jelentem, nem lehet.
- Álljon félre, a szentségit magának!
- Alázatosan jelentem, a tizedes úr...
- Szóljon már neki, balfácán...
- Tizedes úr...Tizedes úúúr! - kiabált kintről az őr.

A tizedes mozdulatlan maradt. Túri átmászott hozzá.

- Tizedes úr! - súgta.

- Mi az?

- Az őr kiabált. Van itt valaki.

- A tizedes talpra ugrott, fejébe nyomta sapkáját.

Menet közben rángatta helyre zubbonyát.

- Főhadnagy úrnak...

- Mi az, litániát akar mondani?

A főhadnaggal két katona és egy civil lépett a helyiségbe.

- Fölállni! - üvöltötte a tiszta.
- Lassan támolyogtak az emberek.
- Mozgás!
- Odaát is elhallgatott az ének.
- Jöjjön ide! - intett a civilnek.
- Igenis, kérem!
- Nézze meg őket jól!
- Igenis, kérem, megnézem!
- Főbe lövetem, ha téved! Ért engem ugye?
- Igenis, értem.
- Lásson neki!

A két katona csípőre szorított fegyverrel állt a fal mellett. Szemüket nem vették le egy pillanatra sem a főhadnagyról.

A civil tétova léptekkel indult az első felé. Vézna, jelentéktelen arcú ember volt.

- Nem. - mondta - Nem. Nem. Ez sem.
- Nem?
- Ez sem.

Lombostól Túrihoz lépett. Egy pillanatra visszanezett. Közel toltá arcát. Túri észrevette, hogy remeg a szája. "Kit kereshet?...Szánalmas alak."

- Na, mi van, megtalálta? - állt közelebb a főhadnagy.

A két katona előremozdult.

Túri állta a tekintetet, pillantás nélkül. Csak bent mozdult meg valami, egészen fönt, a torka közelében. Nem látta, csak érezte, hogy a többiek is őt nézik.

- Megtalálta? - kérdezte a tiszta.
- Nem. Ez sem az uram!
- Akkor mit ácsorog előtte?
- Azt hittem...

- Ha egy óra múlva nem találja meg azt az embert, elintézem magát!

A civil szürkébb volt, mint a betonfal. És rettenetesen szánalmas. Végtelenül nyomorúságos.

4.

Túri emlékezett a civilre. Ott ácsorgott közöttük, amíg az elosztásra vártak. Nézegette az arcokat, mintha ismerősöket keresne, és közben úgy helyezkedett, hogy jól hallja a beszélgetéseket.

Nem lepte meg a találkozás. Távozásuk után mégis nehéz volt leküzdenie a szorongást.

Ha nem őt, akkor mást. Valakit a többiek közül. Valakit biztosan kiemel. Nézi a vizes, halszemeivel. Vizsgálgatja, aztán bólint. Valakit találni fog. Az biztos, hogy találni fog valakit.

A csönd nem tartott sokáig.

A tizedes Túrihoz lépett.

- Vigyázzon, Túri, jót mondok. Hallgatni, és csinálni. Ez a fontos. Hallgatni. Legközelebb véletlenül felismeri magát ez a civil. Ha nem ez, akkor másik. Van belőlük elég. Hallgatni, és csinálni.

Visszafeküdt a szalmára. Onnan folytatta.

- Egy óra múlva maga megy a vacsoráért. Válasszon valakit. Ezután mindig maguk mennek a kajáért.

Elhúzta a száját mosolygásképpen. Lehet, hogy vicsorgás volt. Öreg kutya vicsorgása, amelyik hullatja már a fogát.

- Beijedtem, öreg - mondta Túri Lombosnak, ahogy melléereszkedett a szalmára.

- Én is.

- Úgy láttam mindnyájan.

- A fene se tudja, kit keresnek.

- Valaki pofázott, ez a nyomorult meg beköpte.
- Élni akar.
- Én talán nem? Te is akarsz élni. Persze, hogy akarsz. És ők? Ők talán nem akarnak élni? Mindnyájan akarunk.

- Tovább akar élni.
- Mi nem akarunk tovább élni? Dehogynem akarunk.

- Haza akar jutni.
- Én is haza akarok jutni. Szeretek én is otthon lenni. Te is szeretsz otthon lenni.

- Könnyen akarja megúszni.
- Azt hiszed, és csupa gyönyörűségből vagyok itt? Azt hiszed, könnyörögtem, hogy csak most az egyszer engedjék meg, csak egyetlen egyszer, hogy jó dohos szalmán várjam meg, amíg a fejemre pottyan egy nagylelkű bomba? Nem könnyörögtem, elhiheted.

A másik helyiségből a fekete képű, cigányzenész is közéjük ült.

- Mi az, befejeztétek a nótázást? - kérdezte Túri.
- Nincs már kedvük?
- Neked van? - nézett rá Lombos.
- Nekem sincs. Félek.
- Mitől?
- Csak úgy. Mindentől.
- Csak úgy?
- Hát ezektől is, meg amazoktól is.
- Amazoktól is. Ha csak a fele igaz, ami a plakátokon van, akkor is borzasztó.

- Elhiszed?
- Kicsit.

Nem néztek egymásra.

- Mikor lesz kaja? - kérdezte Lajos.

- Nemsoká' megyünk érte.

Túri átment a tizedeshez. Nézte egy ideig. Aludt. Szája lefittyedt, és minden kilégzésnél megremegett az alsó ajka.

A tizedes összerezzen az érintésre.

- Honnan hozzuk a vacsorát?

- A negyvenhatosból.

5.

Átbotorkáltak a kőluk alatt. A nagyállomás környékén csönd volt. A vasutasok már régen elhagyták helyeiket. Nem érkeztek, és nem indultak vonatok. A Sárkány utcáról ráfordultak a Boldogasszony sugárútra. A sarkon tanakodtak egy ideig. Szerettek volna körülnézni.

- Majd visszafelé, mert nem kapunk kaját. - jegyezte meg Lombos.

Az út szélén harckocsik álltak. Katonát, alig néhányat láttak. Lejjebb, a laktanya felé haladva, egy csapat, ásóval, lapáttal felszerelt civilvel találkoztak, akiket öt fegyveres katona kísért. Ötvenen lehettek. Lassan, csoszogva baktattak az úton. Lehajtott fejjel, némán mentek.

Túri lelassította lépteit. "Ezeknek se jobb. Kinek jobb egyáltalán? Senkinek. Mi a fenét ásnak? Evvel nem sokat érünk." Nézte az embereket. Részvétellel, szájalommal nézte őket. Kicsit önmagát is szánta. Már-már azt hitte, megússza az egészet anélkül, hogy behívják. Szeretett volna kimaradni belőle. Valahogy az volt az érzése, nem az ilyen embereknek való. De hát kinek való? Melyiknek, az úton menetelők közül? Melyiknek, az óvóhelyen maradtak közül? Egyiknek sem. Mérhetetlenül sajnálta önmagát. Meg volt győződve, hogy a többiek is ezt teszik. Sajnálatból

nem születik semmi... Lehet sajnálattal életben maradni? Lehet sajnálkozással hamarabb hazakerülni? Semmit az égvilágon nem lehet vele csinálni. Ránézett Lombosra.

"Ez is úgy bámul itt, mint aki az ördögöt látja személyesen. Eddig észre sem vette, milyen idétlenül tud bámulni."

A kövön smirgliként súrlódtak a talpak.

- Mit bámulsz? - bökte oldalba Lombost.

- Azokat.

A laktanyakapuban ugyan állt ő, de senki nem kérdezte hova mennek.

A konyha körül már nagy volt a tolongás. A sorban állók nagyobb része a laktanyában lévő katona volt. Kelletlen morgással vették át a kenyeret, és a gyümölcsízt. A két szakács unott pofával csapkodta tenyerükbe az adagot.

Átvették a csoport vacsoráját. A sor végén megálltak beszélgetni. Kunyeráltak egy cigarettát. Ami van, azt tartalékolni kell szűkebb időkre. Ki tudja, mikor jutnak újra hozzá.

Úgy tűnt, mintha az egész laktanya legénysége egyetlen hosszú sorban állna, elválaszthatatlan, fekete vonalként. A sor egyet lépett előre. Minden adag után megrövidült a vonal, hogy ellenkező irányban másik, gyorsabban mozgó vonal keletkezzék.

- Lassan halad.- mondta Túri annak, akitől a cigarettát kapták.

- Honnan vagytok?

- Ma jöttünk - mondta Túri.

- Hol vagytok?

- A pályaudvaron.

- Melyiken?

- A teherpályaudvar közelében.

- Mit csináltok?
- Még semmit.
- Mi se többet. Néha kitalálnak valamit, aztán vissza az egész. A tűzszerészeknek volt valami, aztán semmi.
- Mi hír?
- Semmi.
- Semmi?
- Csak a szaga érződik erre.
- Megyünk valahová?
- Minek? Lesöpörnek a föld színéről is minket.
- Nekem elhíhetitek, hogy lesöpörnek.
- Az is valami, ha nem megyünk sehová.
- Én úgy vagyok veled, ha eddig kibírtam itt, akkor most már itt is maradok.

Csöndben elszívták a cigarettát. Nemigen volt új mondanivalójuk egymásnak. A megszólított katona is már előrehaladt a sorral. Visszaballagtak a végére, ahol a hátizsákot hagyták.

Végig azon az úton mentek, amelyiken jöttek. Valahogy elment a kedvük a szétnézéstől. Attól féltek magukban, hogy nincsenek felkészülve eléggé még egy váratlan látvány elviselésére.

Nagy morgások között szétosztották a vacsorát.
A tizedes beosztotta éjszakára az őrséget.
A csoport lefeküdt.

6.
- Alszol?
- Nem.
- Te sem tudsz aludni?
- Nem tudok.
- Pedig kéne.

- Kéne, hogy a fenébe ne kéne.
- Aludni muszáj, mert ha nem, fáradt lesz az ember.
- Most is fáradt vagyok.
- Fáradt?
- Fáradt. Azért nem tudok elaludni.
- A fáradtságtól?
- Attól hát.
- A fáradtságtól nem tudsz elaludni?
- Igen. Mi van ezen furcsa?
- Hogy a fáradtságtól nem tudsz aludni. Én, ha elfáradtam úgy elalszom, mint a pinty.
- Az másmilyen fáradtság.
- Miért volna másmilyen fáradtság?
- Mert az, más.
- Más, más, de miért?
- Mert nem úgy vagyok fáradt, mint ahogy a dolog után.
- Hát, hogy?
- Mindenestül.
- Mindenestül? Hát a munka után nem mindenestül?
- Dehogynem, de nem úgy. Akkor a testem fáradt, a lábam, kezem, meg a derekam, de nem vagyok szomorú. Most meg belül is...
- Szóval szomorú vagy, és nem fáradt?
- Belül vagyok szomorú, és ez olyan, mintha a testem is fáradt volna.
- Értem.

Halkan suttogtak. Kintről az ór lépései hallatszottak. Valahonnan a távolról motor kattogása bukdácsolt. Bent sokfajta szuszogás keveredett a szalma párolgásával. Túri sokáig forgolódott. Nem messze tőle néha fölhorkant a tizedes.

Törődött ébredés volt. Az arcokon gyűrött ráncok, mint összezsugorodott álmok hervadoztak. Szájukban az elfogyasztott otthon emlékének kesernyés szaga bomladozott.

Messzire jártak az éjszaka, Izzadt, nagy utazások levegője savanyította a szalma párolgását. Szeretkezések, és veszekedések karikái sötétedtek a szemek alatt. Kevesen az álomnélküli alvás bénaságát hordozták testükben.

A csoport felébredt.

Török tizedes gúnyos szemlélődéssel méregette az embereket.

- Nem tudom, hogy éltek otthon, - kezdte mondókáját a felsorakozott csoport előtt - de szeretném azt hinni, tudomásuk van arról, hogy katonák. És még annyit tennék hozzá, hogy egészen véletlenül háború is van.

Minden újonc félelmetes gyűlöletet váltott ki benne. Szokásához híven, nyájas beszélgetéssel kezdte az ismerkedését. Hagyta lazán, kétségek között vergődni az újoncokat, hogy aztán annál nagyobb legyen a bemutatkozás hatása. Azt tartotta: a fegyelem csak akkor tartható fenn, ha félnek a beosztottak. És ezt meg kell szoktatni velük.

- Tekintettel az ügy sürgősségére, akik nem voltak katonák, azonnal rövid átképzést kapnak - folytatta a tizedes. - Ez alatt a többiek rendbe hozzák ezt az átkozott kócerájt.

- Futás előre! Feküdj!

Nem engedett szusszanásnyi időt sem. Fel! Futás! Egészen elváltozott az arca. Az előbbi nyájas, öreg harcos helyén egy tátott szájú, vén farkas állt. Lógó szája széle remegett az indulattól. Lyukas foga helyén spricceltek a szavak.

Túri megpróbált mosolyogni. Először tegnap óta. Torz szájrándulás sikerült csak. Arra gondolt, hogy meg kellene állni egy pillanatra, letörölni az izzadtságot, de a következő parancsszó, mint a kutyakorbács vágott végig rajta. Előrelendült. Futott. Legelől futott, hogy a többiekre kényszerítse tempóját. Igyekezett lassítani. Mikor visszafordult, látta Lajos fekete arcát, csodálkozó, szinte sírós szemét. "Kipukkadt a gyerek", gondolta, és még lassúbbra fogta a mozgást. Hallotta a többiek zihálását.

Körbe az óvóhely körül. Fel a tetejére. Az egész kiképzés, ahogy Török tizedes mondta, nem tartott tovább húsz percnél.

- Magukból sohasem lesz jó katona. Úgy mozognak, mintha saját koporsójukat kísérnék.

Ennyivel meg is elégedett. Többet nem kívánt mondani nekik. Éktelen üvöltéssel sorakozót rendelet a csoportnak. Két embert kiléptetett a sorból, hogy ott maradnak, az óvóhelyet őrizni, a többivel elindult a szolgálati hely felé.

Fölkapaszkodtak a vasúti töltésen. A sárguló füvet fekete foltok tarkították. Jobbról, a vasúti töltés mellett, hosszú kőfal követte a síneket, a másik oldalon lapos, vizes rész terült el, nádasokkal tarkítva. Valamikor Tisza-ártér volt ez a rész. A sínek között haladtak, kettesével, egymás után. Török tizedes előttük járt vagy tíz lépéssel. Háta görnyedten hullámozott a lépésektől.

A találgatásokra, hogy hová mennek, néha hátraszólt, anélkül, hogy megfordult volna.

- Maradjanak csendben!

Nem tartotta érdekesnek a kiképzés után magyarázkodni a katonáknak. Úgy gondolta, hogy ilyenkor az emberek a találgatások, és kérdések között kellően megzavarodnak, és a továbbiakban bármilyen

parancsot gondolkodás nélkül végrehajtanak. Ezt néhányszor meg kell ismételni, mint valami gyógykúrát, és minden rendben lesz. Török tizedes csak egyetlen egyet hagyott számíttáson kívül, hogy ezeket az embereket kényszerű helyzetben hívták be. És ezt nem csak ő tudta, hanem tudták az emberek is. Amikor rájött a tévedésére, már késő volt.

A forduló előtt két sín pár találkozott. A váltónál összefonódtak, és onnan már csak egy folytatta útját. A csoport türelmetlenül érkezett a kanyarba. Közvetlenül a kanyar után meglátták az állomás épületét, mellette a raktárakat, és a rakodóállásokat. Előttük hosszú szerelvény állt. A kocsik mellett tíz-tizenöt lépésenként katonák sétáltak. Most már megértették a feladatukat. Ők fogják őrizni a szerelvényt. Nem látszott megerőltető szolgálatnak. Ennek ellenére fanyalogva gondoltak a feladatra.

Az utolsó kocsinál megállította őket az ő. A tizedessel váltott néhány szót, aztán folytatták útjukat. A főépület előtt már ott állt az előző csoport. Szerelvényük az épület előtt, katonás rendben. Messziről látszott, hogy már régóta csinálják.

7.

Délután öt óra volt. A százados szabályosan jelentkezett, Majd kezét fogott az őrnaggyal.

-Tehát ön az?

-Igen őrnagy úr!

- Persze, persze, no igen... tegye kényelembe magát.

Hogy utazott?

- Meglehetősen kényelmetlenül, őrnagy úr.

- No, igen... persze, persze. A gépkocsi...Hm.

Rövid csend.

Kint gépkocsi fékezett.

- Ha megengedi őrnagy úr, rendbe szedem magam!

- Persze, persze, no igen... az utazás. Hogyne, menjen csak! A gépkocsi elviszi. Majd hívatom!

Délután öt óra tizennyolc perc volt. Ezerkilencszáz-negyvennégy október.

*

Azon a délutánon váratlanul megszakadt a telefonösszeköttetés a csoport és a parancsnokság között. A tizedes elhatározta, hogy utána néz a dolognak. Különben is dühítette, hogy napok óta nem kapott semmi érdemleges utasítást. Máskor örült volna, ha békén hagyják. Idegesítette a "civil csürhe", ahogy magában nevezte a csoportot. Szinte semmire nem alkalmasak.

Egyébként rendszeresen megtartotta a saját maga által összeállított kiképzést. Ez abból állt, hogy az ébresztő után kifuttatta a csoportot a töltésre, és vezényelt és üvöltött.

Mikor a tizedes elfáradt, visszafuttatta a legénységet.

A szerelvény őrzését nem tartotta nagy feladatnak, mégis nyugtalankodott. "Ezek képesek itt hagyni az egészet az első pukkanásra." Nem bízott egyikben sem. Különösen Túrit nem tudta megemésztetni. "Túri kezd befolyással lenni rájuk." Egyelőre nem tudta határozottan. Semmi különösebb jel nem mutatott erre, csak érezte. Hosszú szolgálata alatt megtanulta kiszagolni a levegőből, ha valami nem volt rendjén, ha különös dolgok voltak készülőben. És most esküdni mert volna rá, hogy ilyesmi csüng a levegőben. Idegesítette, hogy nem is sejtí, mi lehet az, csupán annyit, hogy ott van körülötte, átszövi a csoportot, és ő belegubancolódott ebbe a szálba. "Jó lesz

figyelni! A legelejétől fogva nem tetszik nekem. A pofájára van írva az undor."

Fáradt volt. Az örök készenlét, a szüntelen, megfeszített figyelem kifárasztotta. Igaz, ami igaz, sok volt a szolgálat. Még a háború kezdete előtt gondolt arra, hogy otthagyja az egészet. Tulajdonképpen rég tiszthelyettesnek kéne lennie, de kétszer is lefokozták, annak ellenére, hogy jó kiképzőnek tartották. Olyannak, aki meg tudta fogni a katonákat.

Az ivászatok miatt azonban gyakran belekerült valami disznóságba. Bennmaradt. Még egyszer ki akarta tombolni magát. "Gondom lesz a szarháziakra" - zárta le magában a töprengést.

A csoport hangulata megváltozott, amióta Túri beszámolt a városban látottakról. Mindegyik, külön-külön, egy szürke arcú festmény volt.

Sötétedés után a tizedes kiküldött három embert járőrbe, azzal a feladattal, hogy nézzenek szét a környéken. Gyakran megesett, hogy a civilek közül valaki ott settenkedett a pályaudvar környékén. Sokszor egészen a szerelvényekig merészkedtek, hátha el lehet mozdítani valamit.

Lassan, tapogatózva lépkedtek. A zseblámpa sárga fénycsíkja nem tudta bevilágítani előttük az utat. Nagyjából már ismerték a környéket, de a harckocsik vágta lyukak, földhányások gyakran megállították a menetet.

- Mondtam, hogy négykézláb kell menni. Nem mondtam? Túri, felelje, mondtam, vagy nem mondtam?

- Mondtad hát, csak kelj már föl!

- Mi van? Annyira sürgős, hogy vállon veressen a Vén Kutya?

- Naná, majd a vacsoráért fogok rohanni.

Túri az első találkozás óta vágyott arra, hogy Gusztit szájon vágja. Nem bírta ezt az örökké dicsekvő, mindig nagyokos pofát. Jó alkalom lett volna most. Lombos biztosan hallgatna. Guszti meg mehetne a franca panaszkodni.

Aztán meggondolta a dolgot.

- Hülye vagy! - mondta. - Állj föl, oszt' gyerünk!

- Fölösleges erőfeszítésnek tűnt a járőrözés. Botorkáltak a sötétben, egymásba kapaszkodva. Időnként megeresztettek egy-egy mondatot, nem is várva rá feleletet. A levegőben mégis valami nyugtalanság áramlott. Messziről tompa, egyenletes zümmögést hozott az éjszaka.

Guszti megunt a hallgatást, és kifogyhatatlanul mesélte kicsit hihetetlen kalandjait. Szerinte egyetlen valamire való dolog van a világon, az pedig a nő micsodája. Természetesen e körül forgott a mese is.

- Valahogy mindig kedveltek a lányok. Nem tudom mit ettek rajtam. Hacsak...tudjátok. Ami azt illeti, nem vagyok ronda fiúka - tetszelegve kihúzta magát. - Fiúkának szólított majd mindegyik. Pajtás, - lökte oldalba Lombost - volt egy szőke nő... ilyen volt. - cuppantott a szájával csücsörítve - Az igen, az aztán értette a módját..

- Fogd be a szád! Annyit lotyogsz, mint egy vénasszony - szólt rá Lombos.

-Bunkók vagytok!

Elkanyarodtak az állomás felé. Az épület kivilágítatlanul meredt eléjük. A sötétben jobban hasonlított egy malomra, mint állomásra.

- Benézünk, fiúkák? - kérdezte Guszti és már indult is fel a lépcsőn.

Hideg áramlat csapta meg arcukat. Fal mellett haladtak fölfelé a lépcsőn, lábukkal kitapogatva a fokokat. Benéztek az üres váróterembe, ahol még néhány napja

búcsúzkodó, idegesen szaladgáló emberek vártak az utolsó evakulációs vonat indulására.

Akkor még tele volt padokkal, ahol egymás nyakába kapaszkodó szerelmesek és magukba roskadt, tört szemű öregek ültek. A zsúfolt helyiségben a hangok összekeveredtek, és súlyosan nehezedtek a várakozókra. Nem lehetett elválasztani egymástól egyiket sem. Úgy ahogy voltak, együvé tartoztak, egyetlen érzést hordozva, az elválást. Bizonytalan, időtlen hangzavar volt. Kilátástalan elválás, várakozás. A hosszú szerelvényekről csüngtek az emberek. Aki csak tudott, fölkapaszkodott, haszontalan vagy hasznos csomagokat vonszolva maguk után. Fájdalmasan szomorú látvány volt. Alighogy kipöfögött az ócska mozdony tüdőbajos hörgéssel, a zaj megváltozott. Olyan volt, mint egy síró kórusmű gyerek, férfi és női hangokra komponálva. A láthatatlan, fenyegető nagy karmester vészesen irányította a kórust.

A peronon egyszerre hőkölte vissza. Zenészt hallottak. Halkan, kicsit recsegve valahonnan a falakból jött elő. Olyan váratlanul érintette őket, mint egy géppisztolysorozat. A hang a forgalmi iroda felől érkezett, ahogy rövid hallgatóság után megállapították.

- Hallottátok?

Bólintottak. Belestek az ablakon, de semmit se láttak. Mozdulatlan sötét volt. Visszatartották lélegzetüket, hogy kiválasszanak minden idegen zajt. Halkan, szomorúan szűrődött át az ajtón, szétmorzsolódott a levegőben. Zene szólt. Ismeretlen dallamú zene.

Gusztli belökte az ajtót és bekiáltott.

- Hé, van itt valaki?

Csönd. Gusztli lépett be elsőnek. Túri meg is állapította magában futólag, hogy „nagyképű, de nem gyáva gyerek.”

Az ajtó mellett megtalálták a kapcsolót. A kivilágított helyiségben hunyorogva néztek körül. Az asztalon kopott rádió szólt. A kapcsolótábla, székek, szekrények, minden úgy állt, mintha bármelyik pillanatban visszaérkezhetne a forgalmista. „Siettek” - állapította meg magában Túri. Számára a kép nem csupán elhagyott szolgálati hely volt, hanem üzenet, biztatás is. Nézte a többieket, ők mit látnak belőle. Ha lehetett volna érintéssel átadni az érzést, átölelte volna a vállukat, és értették volna egymást. Még Guszti is másnak tűnt, ahogy ott állt a rádió előtt, görbe, vékony háttal és csavargatta a keresógombot. Öreg, ócska készülék lehetett, mert halk vibrálás jelezte csak az állomások helyét. A váróban nyitva hagyott hangosbeszélő hangszórója erősítette fel a zenét. Guszti fejébe nyomott egy tányérsapkát, megköszörülte a torkát és a mikrofon elé állt.

- Figyelem! Felhívjuk az utazóközönség figyelmét arra a sajnálatos dologra, miszerint a rövidesen induló különvonat a különleges körülményekre való tekintettel kizárólag marhavagonokból áll. Kerüljük a tolongást, a vágóhídra mindenki eljut időben!..

Lombos meg akarta állítani, de Túri leintette.

- Khm...Khm. Szerelvény indul az első vágányról bizonytalan idő múlva a Semmibe és valamivel hamarabb a sín nélküli vonalról a Temető felé. Közöljük az utazni szerető közönséggel, hogy menetrend szerint, amely pontos német számítások alapján készült, a szerelvény a végállomásig nem tud megállni...mert...

Éleset csörrent a mikrofon a szekrény ajtaján, ahová Guszti dobta.

Túri meglepetten bámult Gusztira. Újra csönd.

8.

Ebben az időben Wolf őrnagy magához rendelte Scheffer századost.

- Érti a parancsot? - kérdezte az őrnagy és várakozón nézett a századosra.

Wolf őrnagy vékony csontú ember volt. Magas homlokán két dudor meredezett, mint a lefűrészelt szarvak. Borotvált álla erőszakosan előre dőlt, szája összezárt vonalakat fogott egybe.

- A feladatot, őrnagy úr? - mondta a százados különös hangsúllyal.

- Ez mit jelent?

- Mint említettem, magát a tényt, a robbantást teljes egészében értem, hiszen nem először csinálom, ezt Ön is tudja. Engedelmevel őrnagy úr, bátorkodom kérdezni, amennyiben a híd megszűnik hídnak lenni, milyen eredményekre számítanak stratégiai szempontból? Nem építhető-e órák alatt ideiglenes átkelő híd, amelyet nem először ütnének fel az oroszok? - kisvártatva folytatta - Tudom a válaszát. Tűz alatt lehetne tartani a vizet. Mivel őrnagy úr? Avval a néhány ágyúval kint a parton? Ezt Ön is tudja, nevetséges. Nem tudom milyen erők állnak az Ön rendelkezésére ezenkívül, de gondolja el, ha tűz alatt tartja a várható átkelés helyén a vizet, biztos abban, hogy ott fogják felépíteni a pontonokat? Nem őrnagy úr, egy megtévesztő akció és pár kilométerrel odább felépül. És mi csak nézzük, mert erre már nincs energiánk, hogy lefogjuk.

- A hidat az átkeléskor kell robbantani! - mondta az őrnagy.

- Értelme? Elpusztul mondjuk kétszáz ember, legjobb esetben és kevés technika.

- Meg fogjuk várni, amíg felépítik a pontonokat, és akkor vesszük tűz alá.

- Az eredmény ugyanaz.

- Nem, százados, időt kell nyernünk.

- Tehát?

- A hidat fel k e l l robbantani! – hangsúlyozta az őrnagy. – Remélem, hogy ez nem fog Önnek különösebb nehézséget okozni! És szeretném felhívni a figyelmét, hogy tartózkodjon legközelebb a fölösleges megjegyzésektől! No, igen, annál is inkább mert információim szerint Ön eddig teljes odaadással szolgálta a győzelemért folytatott harcot, de a mostani megnyilvánulása nem ezt mutatja. No, persze, persze ebben az esetben kénytelen leszek értesíteni a parancsnokságot, és megbízható ember kérni tőlük a feladat végrehajtására. Nem hiszem, hogy ez kellemes lenne Önnek! No, igen, persze, persze. Ezért még egyszer ismétlem: a hidat minden körülmények között fel k e l l robbantani!

*

A járőrözés után jelentkeztek a tizedesnél. Jelentették, hogy semmi különös nem történt. A rádióról és a raktárban talált rumkészletről, meg a fehér zsákokról nem számoltak be. Feladási helyeik Jugoszlávia különböző városai németországi címekkel. A tizedes pihenést engedélyezett számukra. Török tizedesnek nagy fejtörést okozott, hogy kire bízza a csoportot, amíg távol lesz. Mindenféleképpen utána akart nézni a telefonösszeköttetés megszakadásának. Na meg újabb híreket is akart szerezni. Legszívesebben Túrit választotta volna, abból az elgondolásból, ha beépített ember, akkor mégiscsak rendben lesz minden. A másik dolog elgondolkottatta, és

ellen szólt választásnak, még pedig az az érzés, hogy Túri valamiféle ellenállási csoport tagja volt. Igaz, hogy az emberek hallgatnak rá, de készül-e valamire? Tehát elvetette ezt a tervét. Gusztit választotta. „Nagy vagány gyerek, de semmi több” - gondolta.

Kiadta az utasítást, aztán elindult. Testét nekifeszítette az szélnek, és kapkodó horkantásokkal szívta a levegőt. Lihegett: Kinyitotta száját és a fogatlan résen fújtatott. Alsó ajka, mint alvás közben, lefittyedt, felső részét kisé balra felhúzta, mintha vicsorogna. Talán vicsorgott is. Időnként összecsikordult a foga, aztán újra szétnyílt. Szabálytalan időközökben szívott egyet az orrán. Úgy botorkált a szürke hajnalban, mint az eltévedt kóbor farkas. De jobban egy kivénhedt kutyára hasonlított, amelyik elvesztette gazdáját.

Tudta és érezte is, hogy elvesztette a szagot. Idegen, fojtogató, nyugtalanító volt számára minden. Hatalmas távolságokat bejárt már, és még sohasem érezte igazán kutyahűségének jutalmát. Egyetlen alkalom nem volt, amikor biztonságban tudta volna magát. Mégis konokul hitte, hogy megtalálta, amit keresett. Vicsorított, harapott, ölt ha kellett. Sokszor meggyőződés nélkül, gyakran az ölésért. Megmagyarázhatatlan perverzitás volt ez. Szinte kiélte magát a kegyetlen erőszak izgalmában. Többre tartotta az erőszakos birtoklást, mint a megszerzett öröm pillanatát. Gondolataiban kevésszer jelent meg a sajnálkozás, vagy megbánás. Inkább az önmaga iránti részvét nyugtalanította. Mert a kiégett, megkeményedett érzések alatt könnyfakasztó jajgatás dulakodott. Kereste az utat, hogy valahol feltörjön és jelenlétével másféle cselekvést követeljen.

Keményen visszadolgozta magába, de nyugtalanította. Attól félt, hogy elgyöngül, megtorpan,

megriad és az ugatásból, vicsorgásból sajnálatra méltó nyüszítés lesz. Tudta, hogy az már a véget jelenti. És ő aki úgy szórta a halált, kegyetlenül félt a haláltól. Nem tudta ugyan eldönteni, hogy a fájdalomtól fél-e, ha ugyan a halál fájdalommal jár, vagy csak egyszerűen a hirtelen elmúlástól retteg. Ez a hányingerhez hasonló öklendezés belsejében kétségbe ejtette, de egyúttal még kegyetlenebb tettekre kényszerítette. Kíméletlenül hajtotta végre a belső kényszer vak parancsait és miközben fájdalmat és halált osztogatott, tetszelgett hatalmában, félelmében kierőszakolt bátorságában.

Ahogy leért a vasúti töltésről, megállt hogy kifújja magát. A hideg szél ellenére is melege volt. Váltakozva, mint a lázhullámok, hol megborzongott, hol meg elviselhetetlen forróságot érzett tüdejében. Napok óta lappangott benne valami, mint a betegség. A vértelen, szürke nagy nyugalom figyelmeztető izgalma szorította magához. Tudta, határozottan tudta, hogy elérkezett ahhoz az útszakaszhoz, amitől félt. Nem így képzelte.

